

Stadgar för Kungliga Krigsvetenskapsakademien

med tillägsbestämmelser (kursiverade) antagna av akademien den 4 oktober 2023 och fastställda av regeringen den 22 februari 2024 att tillämpas fr.o.m. den 1 mars 2024.

De första stadgarna för Svenska Krigsmannasällskapet fastställdes av Konungen den 23 november 1796. Ändringar har därefter skett av Kungl. Maj:t eller regeringen bl.a. den 19 juni 1798, 5 oktober 1804, 2 maj 1805, varvid namnet ändrades till det nuvarande, 1812, 26 maj 1820, 12 november 1826, 17 november 1832, 1851, 16 september 1870, 26 maj 1899, 11 maj 1906, 8 december 1922, 16 oktober 1925, 7 november 1930, 30 juni 1943, 16 oktober 1945, 9 oktober 1962, 24 november 1977 samt av akademien den 21 maj 1996, 14 oktober 2003, 2 mars 2010, 4 oktober 2011, 13 september 2017, samt av regeringen den 22 februari 2024 .

1 KAP. ÄNDAMÅL

1 § Akademien ska till samhällets gagn söka, skapa och sprida kunskap om Sveriges säkerhet och försvar.

2 § Akademiens verksamhet bedrivs på vetenskaplig grund och utifrån beprövad erfarenhet.

Akademien ska

- främja vetenskaper av betydelse för Sveriges säkerhet och försvar,
- för sina ledamöter och utomstående erbjuda ett forum för tankeutbyte och kontaktskapande,
- sprida kunskap om säkerhets- och försvarspolitiska frågor genom att anordna symposier, seminarier, föreläsningar och debatter,
- initiera och genomföra studier och utredningar,
- avge utlåtanden och remissvar,
- stödja utgivning av skrifter,
- utge akademiens Handlingar och Tidskrift samt
- utdela belöningar.

2 KAP. LEDAMÖTER

Vem som kan bli ledamot

1 § Till ledamot kan **väljas** svensk medborgare under 70 års ålder, som gjort goda insatser inom akademiens verksamhetsområde och som bedöms ha vilja och förmåga att medverka i akademiens verksamhet.

I akademien får finnas högst 160 valda ledamöter som är yngre än 70 år.

Akademien utfärdar diplom till vald ledamot.

2 § Till ledamot kan kallas utländsk medborgare, som gjort framstående insatser inom akademiens verksamhetsområde och som bedöms ha vilja och förmåga att bidra till akademiens verksamhet. Akademien utfärdar diplom till kallad ledamot.

3 § Till hedersledamot kan utses särskilt förtjänt person.

Akademiens sammansättning

4 § Akademiens ledamöter, utom hedersledamöterna, är fördelade på sex avdelningar. För varje avdelning anges högsta antal valda ledamöter under 70 års ålder.

Avdelningarna är följande.

- Avdelning I Lantkrigsvetenskap, högst 32 ledamöter
- Avdelning II Sjökrigsvetenskap, högst 21 ledamöter
- Avdelning III Luftkrigsvetenskap, högst 21 ledamöter
- Avdelning IV Militärteknisk vetenskap, högst 32 ledamöter
- Avdelning V Annan vetenskap av betydelse för rikets säkerhet och försvar, högst 32 ledamöter
- Avdelning VI Säkerhetspolitisk vetenskap, högst 22 ledamöter

Hur val av ledamot sker, ledamot kallas och hedersledamot utses

5 § Beslut om val av ledamot, kallelse av ledamot och utseende av hedersledamot fattas av akademien en gång årligen, vid akademisammankomsten i maj.

6 § Förslag om val av ledamot, kallelse av ledamot och utseende av hedersledamot får väckas av ledamot, avdelning och presidiet och ska senast den 5 februari inges till ständige sekreteraren. Förslag ska vara skriftligt och åtföljas av motivering. Föreslagen ledamot ska ha förklarat sig villig att inväljas och ta på sig de uppgifter som följer av ledamotskapet.

Avdelningarnas valberedningar får inom ramen för sitt beredningsarbete föreslå person för inval i akademien.

7 § Val av ledamot enligt 1 § kan ske när ledig plats finns i avdelning. Ledig plats anses finnas det kalenderår när en ledamot fyller 70 år eller det år när ledamot i avdelning som inte fyllt 70 år har avlidit, utträtt eller uteslutits.

8 § Avdelningarnas och akademiens behov av kompetens ska beaktas vid förslag om inval respektive kallelse av ledamot samt vid beredning av sådant ärende.

9 § Avdelning ska avge yttrande till presidiet över inkomna förslag och vid behov rangordna dem.

10 § Presidiet ska på grundval av avdelningarnas yttranden upprätta förslag till akademisammankomsten om val och kallelse av nya ledamöter samt utseende av hedersledamot. Om flera lediga platser finns inom en avdelning ska presidiets förslag till nya ledamöter rangordnas. Presidiet kan besluta att inte föra kandidat vidare till akademien.

11 § Beslut om val av ledamöter sker avdelning för avdelning. Proposition ska först ställas om bifall till presidiets förslag, varvid beslut kan fattas med acklamation.

Om votering påkallas ska denna ske slutet. Därvid har varje närvarande ledamot och varje ledamot som insänt valsedelsförsändelse en röst per ledig plats. Vid lika röstetal är den vald som rangordnats högst av presidiet.

12 § Beslut om kallelse av ledamot och utseende av hedersledamot fattas med acklamation.

13 § Vald och kallad ledamot tar sitt inträde vid akademiens högtidssammankomst i november. I undantagsfall kan inträde medges vid annan akademisammankomst.

Ledamots rättigheter

14 § Ledamot har rätt att föreslå kandidat för inval i akademien.

15 § Ledamot har rätt att föreslå mottagare av belöning av akademien

16 § Ledamot har rätt att väcka fråga som denne anser bör behandlas inom akademien.

17 § Ledamot har vid avgörande av visst ärende rätt att reservera sig mot beslutet genom att få en avvikande mening antecknad till protokollet.

Ledamot har rätt att med anledning av ärende som förekommer vid akademisammankomst få särskilt yttrande fogat till protokollet.

18 § Till främjande av meningsutbyte inom akademien och allsidig upplysning ska ledamot ha rätt att ta del av akademiens handlingar i den mån det inte medför intrång i någons personliga integritet eller medför men för akademien.

Ledamots skyldigheter

19 § Vald och kallad ledamot håller inträdesanförande.

Inträdesanförande hålls i regel vid akademisammankomst. Om inträdesanförande i stället hålls vid avdelningssammankomst ska samtliga akademiens ledamöter inbjudas.

20 § Vald ledamot betalar av akademien fastställd årsavgift. Fr.o.m. det år ledamot fyller 85 år är denne avgiftsbefriad.

Utträde ur akademien

21 § Vald och kallad ledamot som inte inom två år tagit sitt inträde eller inom tre år inte hållit inträdesanförande och lämnat manus för publicering i akademiens Handlingar och Tidskrift anses ha utträtt ur akademien, om inte presidiet bestämmer annat.

22 § Vald ledamot som trots anmaning häftar i skuld med mer än en årsavgift anses ha utträtt ur akademien, om presidiet inte bestämmer annat.

23 § Ledamot kan på egen begäran utträda ur akademien.

Uteslutning ur akademien

24 § Om särskilda skäl föreligger, utöver vad som stadgas i 21 – 22 §§, kan presidiet besluta att ledamot ska uteslutas ur akademien. Innan beslut fattas ska ledamoten beredas tillfälle att yttra sig. Som presidiets beslut gäller den mening som omfattas av minst sju av presidiets tio ordinarie ledamöter.

Presidiets beslut kan av ledamoten hänskjutas till akademisammankomst för överprövning. Därvid sker omröstning slutet. Röstning genom fullmakt är inte tillåtet.

3 KAP. AKADEMIEN OCH AKADEMISAMMANKOMSTEN

1 § Akademien utgörs av sina ledamöter och sammanträder i plenum vid akademisammankomst. Akademin vid akademisammankomsten är akademiens högsta beslutande organ och beslutar i frågor av väsentlig betydelse för akademien, däribland, akademiens budget, övergripande verksamhetsplan med inriktning av verksamheten i stort samt nästa års ledamotsavgift. Akademin vid akademisammankomsten utövar tillsyn över förvaltningen av akademien.

Akademisammankomsten leds av styresmannen eller, vid förfall för denne, av andre styresmannen.

2 § Akademisammankomst äger rum minst sex gånger årligen. En av sammankomsterna är akademiens högtidssammankomst, vilken ska äga rum på eller i omedelbar anslutning till årsdagen av Krigsmannasällskapets första sammankomst den 12 november 1796.

Akademin beslutar vid akademisammankomst under hösten om budget och ledamotsavgift för nästa år.

3 § Vid akademisammankomsten i maj beslutar akademien om

- val och kallelse av ledamot
- utseende av hedersledamot
- val av styresman, andre styresman, ständig sekreterare och skattmästare
- val av ledamöter med hög vetenskaplig kompetens att ingå i granskningsutskottet
- godkännande av årsredovisning
- frågan om ansvarsfrihet för presidiet
- godkännande av årsredovisningen för stiftelsen Lars och Astrid Albergers fond

4 § Vid akademisammankomsten i oktober beslutar akademien om

- val av två revisorer, varav en ska vara godkänd eller auktoriserad, för en tid av två år
- utdelning av stora belöningsmedaljen vid kommande högtidssammankomst

5 § Vid akademiens högtidssammankomst i november

- håller styresmannen anförande
- håller andre styresmannen minnestal över avlidna ledamöter
- föredrar ständige sekreteraren berättelse över akademiens verksamhet under det gångna året
- hålls högtidstal av vald ledamot eller inbjuden gäst
- utdelas av akademien beslutade belöningar
- utdelas *i normala fall* av presidiet beslutade belöningar samt tar valda och kallade ledamöter inträde i akademien

Kallelse och beslutsförhet

6 § Kallelse till akademisammankomst jämte föredragningslista ska utsändas senast tolv dagar före sammankomsten. Vid akademisammankomst ska föras protokoll.

7 § Akademien är beslutsför om kallelse till akademisammankomst skett i stadgeenlig ordning och minst 40 ledamöter är närvarande. Beslut får fattas endast i ärende som har angetts i föredragningslistan.

Varje närvarande ledamot och varje ledamot som har lämnat fullmakt har en röst. Närvarande ledamot får utöva rösträtt för högst en fullmaktsgivare.

Röstning sker öppet, utom i fråga om uteslutning av ledamot och när omröstning begärs vid val av nya ledamöter. Som akademiens beslut gäller den mening varom de flesta förenat sig eller vid lika röstetal den mening som styresmannen biträder.

4 KAP. PRESIDIET

Sammansättning och ansvar

1 § Akademiens verksamhet leds av ett presidium bestående av styresmannen, andre styresmannen, ständige sekreteraren, skattmästaren och avdelningarnas ordförande.

Styresmannen är akademiens främste företrädare.

2 § Presidiet förvaltar akademiens tillgångar och svarar inför akademien för planläggning och genomförande av akademiens verksamhet.

Beslut och sammanträden

3 § Presidiet lämnar förslag i de frågor som akademien beslutar om enligt 3 kap. Presidiet upprättar årsredovisning för akademien och stiftelsen Lars och Astrid Albergers fond för stödandet av Sveriges försvar enligt bestämmelserna i 10 kap.

4 § Presidiet beslutar normalt i frågor om utlåtanden och remissvar samt för även i övrigt akademiens talan i frågor som avser akademien och dess verksamhetsområde.

Presidiet beslutar i frågor om

- tillämpningsföreskrifterna till akademiens stadgar
- akademiens budget i detalj samt detaljutformning av verksamhetsplan
- förvaltningen av akademiens och stiftelsens tillgångar
- budget för akademiens Handlingar och Tidskrift
- anställningar vid kansliet och annan arvodering av tjänster
- bidrag till forskning och skriftställarskap
- val av andre sekreterare och redaktör
- val av övriga ledamöter i redaktionsutskottet och finansutskottet
- förslag om ledamöter med hög vetenskaplig kompetens till granskningsutskottet
- val av ordförande i akademiens valberedning
- utdelning av akademiens belöningsmedaljer i 8:e storleken
- ledamots byte av avdelning
- uteslutning av ledamot
- anordnande av symposier och seminarier
- samverkan med andra svenska och utländska akademier och motsvarande institutioner
- akademiens angelägenheter i övrigt om inte annat följer av vad som är föreskrivet i dessa stadgar

5 § Presidiet sammanträder på kallelse av styresmannen. Vid sammanträde ska föras beslutsprotokoll.

6 § Presidiet är beslutfört när minst hälften av ledamöterna är närvarande. Som presidiets beslut gäller, där annat ej sägs i denna stadga, den mening varom de flesta förenar sig eller, vid lika röstetal, den mening som styresmannen biträder

7 § Presidiet konstituerar sig vid sammanträde efter akademisammankomsten i maj.

5 KAP. ÄMBETSMÄNNEN OCH KANSLIET

1 § Akademiens ämbetsmän är styresmannen, andre styresmannen, ständige sekreteraren, skattmästaren, andre sekreteraren och redaktören. Ämbetsmännen ska vara valda ledamöter av akademien.

2 § Ständige sekreteraren, andre sekreteraren och redaktören utgör akademiens kansli. Om kanslibefattning arvoderas ska presidiet upprätta skriftligt avtal om villkoren.

Styresmannen och andre styresmannen

3 § Styresmannen är ordförande i presidiet. Styresmannen väljs på förslag av presidiet för en tid om två år vid akademisammankomsten i maj. Omval kan ske för endast en ytterligare period om två år.

Om styresmannen avgår under mandatperioden, väljer akademien ny styresman för den återstående tid som den avgångne skulle ha kvarstått i ämbetet.

4 § Andre styresmannen biträder styresmannen och inträder i styresmannens ställe vid förfall för denne. Andre styresmannen väljs på förslag av presidiet för en tid om två år vid akademisammankomsten i maj.

Om andre styresmannen avgår under mandatperioden, väljer akademien ny andre styresman för den återstående tid som den avgångne skulle ha kvarstått i ämbetet.

Ständige sekreteraren och andre sekreteraren

5 § Ständige sekreteraren svarar under presidiet för akademiens löpande verksamhet, förvaltning och kansli.

Ständige sekreteraren väljs vid akademisammankomst, normalt i maj. Valet sker på förslag av presidiet och gäller tills vidare.

6 § Ständige sekreteraren ska

- verkställa akademiens och presidiets beslut
- ansvara för akademiens skriftväxling

- med stöd av finansutskottet svara för den löpande förvaltningen av akademiens tillgångar
- kalla till akademisammankomster samt till sammanträden med presidiet och stiftelsen Lars och Astrid Albergers fond för stödandet av Sveriges försvar
- handha akademiens löpande kontakter med myndigheter, institutioner och andra akademier
- leda kansliets arbete
- i övrigt fullgöra de uppgifter som akademien eller presidiet ålägger

7 § Andre sekreteraren biträder ständige sekreteraren. Andre sekreteraren väljs av presidiet vid konstituerande sammanträde för en tid av ett år.

Om andre sekreteraren avgår under mandatperioden, väljer presidiet ny andre sekreterare för den återstående tid som den avgångne skulle ha kvarstått i ämbetet.

Skattmästaren

8 § Skattmästaren biträder presidiet och ständige sekreteraren i förvaltningen av akademiens tillgångar. Skattmästaren väljs på förslag av presidiet för en tid om två år vid akademisammankomsten i maj.

Om skattmästaren avgår under mandatperioden, väljer akademien på förslag av presidiet ny skattmästare för den återstående tid som den avgångne skulle ha kvarstått i ämbetet.

Redaktören

9 § Redaktören är ansvarig utgivare av akademiens Handlingar och Tidskrift. Redaktören väljs av presidiet vid konstituerande sammanträde för en tid av ett år.

Om redaktören avgår under mandatperioden, väljer presidiet ny redaktör för den återstående tid som den avgångne skulle ha kvarstått i ämbetet.

Valberedning

10 § Nya ämbetsmän som ska väljas vid akademisammankomst föreslås av presidiet. Förslaget ska beredas av en valberedning bestående av ordförande och sex övriga ledamöter.

Ordföranden utses av presidiet och övriga ledamöter utgörs av de sammankallande i avdelningarnas valberedningar.

6 KAP. UTSKOTTEN

1 § Inom akademien ska finnas ett planeringsutskott, granskningsutskott, redaktionsutskott och finansutskott.

2 § Utskott sammanträder på kallelse av ordföranden. Vid sammanträde ska föras beslutsprotokoll.

3 § Utskott är beslutfört när minst hälften av ledamöterna är närvarande. Som beslut gäller den mening varom de flesta förenar sig eller, vid lika röstetal, den mening som ordföranden biträder.

Planeringsutskottet

4 § Planeringsutskottet består av ständige sekreteraren, andre sekreteraren jämte en ledamot ur varje avdelning, valda av avdelningarna för en tid om två år. Ständige sekreteraren är ordförande i utskottet.

Planeringsutskottet bereder planer för och inriktning av akademiens verksamhet under nästföljande år.

Granskningsutskottet

5 § Granskningsutskottet består av andre styresmannen, en ledamot ur varje avdelning, valda av avdelningarna för en tid om två år, samt tre ledamöter med hög vetenskaplig kompetens, valda av akademien på förslag av presidiet för en tid av tre år. Andre styresmannen är ordförande i utskottet.

6 § Granskningsutskottet bereder och lämnar förslag till presidiet om utdelning av belöningar enligt 9 kap. samt belöningar och bidrag ur stiftelsen Lars och Astrid Albergers fond för stödandet av Sveriges försvar.

För granskning av förslag till belöning utser granskningsutskottet minst två ledamöter som ska avge skriftligt utlåtande till utskottet. I särskilda fall kan även annan person än ledamot anlitas som granskare. Av utlåtandet ska framgå om granskarna anser att belöning ska utgå.

Redaktionsutskottet

7 § Redaktionsutskottet består av redaktören och högst fem övriga ledamöter valda av presidiet för en tid av ett år. Redaktören är ordförande i utskottet.

Redaktionsutskottet ger råd till redaktören och bereder utgivningen av akademiens Handlingar och Tidskrift utgående från akademiens ändamål och inom ramen för den av presidiet fastställda budgeten.

Finansutskottet

8 § Finansutskottet består av skattmästaren, andre sekreteraren och de övriga ledamöter som presidiet väljer för en tid av ett år. Skattmästaren är ordförande i utskottet.

Finansutskottet biträder presidiet och ständige sekreteraren i förvaltningen av akademiens tillgångar.

7 KAP. AVDELNINGARNA

1 § Verksamheten inom avdelning leds av en ordförande, en vice ordförande och en sekreterare som väljs av avdelningen för en tid om två år i anslutning till akademisammankomsten i maj. Avdelningen väljer samtidigt en representant i vardera planerings- och granskningsutskotten för en tid av två år.

Varje avdelning har att följa utvecklingen inom sitt område och, när så är motiverat, utifrån detta avge förslag som är ägnade att främja akademiens verksamhet och ändamål.

2 § Sammankomst med avdelning äger rum minst fyra gånger årligen, varav en gång i anslutning till akademisammankomsten i maj. Om inträdesanförande hålls vid avdelnings sammankomst ska akademiens samtliga ledamöter inbjudas.

Avdelning bestämmer om utomstående ska inbjudas till programpunkter som har allmänt intresse.

3 § Avdelning sammanträder på kallelse av ordföranden. Kallelse jämte föredragningslista ska utsändas senast tio dagar före sammankomst. Vid sammanträde förs protokoll om avdelning så beslutar.

4 § Avdelning är beslutsför om sammankomsten är behörigen utlyst. Beslut får fattas endast i ärende som har angetts i föredragningslistan. Varje närvarande ledamot och varje ledamot som har lämnat fullmakt har en röst. Närvarande ledamot får utöva rösträtt för högst en fullmaktsgivare. Röstning sker öppet. Som avdelningsbeslut gäller den mening varom de flesta förenar sig eller, vid lika röstetal, den mening som ordföranden biträder.

5 § För beredning av förslag till val av ledamöter, ledamöter i planerings- och granskningsutskotten och avdelningens ledning samt kallelse av ledamöter och utseende av hedersledamöter väljer avdelning inom sig för en tid om två år en valberedning om minst tre personer, varav en ska vara sammankallande.

8 KAP. HANDLINGAR OCH TIDSKRIFT

1 § Akademiens Handlingar och Tidskrift utges med minst fyra nummer per år.

2 § Under Handlingar publiceras inträdesanföranden, avdelningarnas årliga redovisningar och andra anföranden vid akademiens och avdelningarnas sammankomster, seminarier och symposier, uppgifter om av akademien beslutade belöningar samt andra meddelanden om akademiens verksamhet. Seminarier och symposier får publiceras som sammanfattande referat.

3 § Under Tidskrift publiceras uppsatser, debattinlägg, litteraturanmälningar m.m. i ämnen inom akademiens verksamhetsområde.

Skrifter som publiceras i akademiens Tidskrift ska ha genomgått och godkänts genom peer review.

4 § Under Analys & perspektiv publiceras uppsatser och debattinlägg.

5 § Under Litteratur publiceras recensioner samt översikter över nyutkommen litteratur inom ramen för akademiens verksamhetsområde.

6 § Redaktören ansvarar ensam för innehållet i Handlingar och Tidskrift.

9 KAP. UTMÄRKELSER

1 § Akademiens utmärkelser är stora belöningsmedaljen i guld i 15:e storleken samt belöningsmedaljen i guld eller silver i 8:e storleken.

Belöningsmedalj delas normalt ut vid akademiens högtidssammankomst i november.

2 § Akademien beslutar om utdelning av stora belöningsmedaljen i guld i 15:e storleken till person för synnerligen förtjänstfull insats inom akademiens verksamhetsområde.

3 § Presidiet beslutar om utdelning av belöningsmedaljen i guld i 8:e storleken till person för särskilt förtjänstfull insats eller särskilt förtjänstfullt arbete inom akademiens verksamhetsområde.

4 § Presidiet beslutar om utdelning av belöningsmedaljen i silver i 8:e storleken till person för förtjänstfulla insatser eller förtjänstfullt arbete inom akademiens verksamhetsområde.

5 § Förslag till belöning får, utöver vad som i övrigt sägs i denna stadga, lämnas av akademiens presidium och avdelningar samt av myndigheter, organisationer och enskilda som årligen före den 31 januari inbjuds härtill av presidiet.

10 KAP. FÖRVALTNING OCH REVISION

1 § Akademiens tillgångar får användas endast för akademiens verksamhet och ska förvaltas på ett omsorgsfullt och betryggande sätt.

2 § Akademiens räkenskapsår är kalenderår.

3 § Akademiens verksamhet och räkenskaper ska granskas av två revisorer, varav en ska vara godkänd eller auktoriserad. Revisorerna väljs för en tid av två år vid akademisammankomst i oktober.

4 § Av presidiet upprättade årsredovisningar för akademien och stiftelsen Lars och Astrid Albergers fond för stödandet av Sveriges försvar ska överlämnas till revisorerna senast den 31 mars varje år.

5 § Revisorerna avger till akademisammankomsten i maj revisionsberättelse med förslag om fastställelse av resultat- och balansräkningar, resultatdisposition och ansvarsfrihet för presidiets ledamöter.

6 § Revisor äger rätt att ta del av alla räkenskapshandlingar, den elektroniska bokföringen, protokoll och samtliga övriga handlingar som hör till akademiens verksamhet och förvaltning.

11 KAP. ARKIVERING

1 § Handlingar och Tidskrift, som löpande utges i häftesform, ska efterhand samlas till inbundna årsvisa samlingsvolymerna i bokform. Minst ett exemplar ska förvaras i akademiens arkiv. Därutöver ska exemplar sändas till institutioner enligt lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument.

2 § Protokoll som förs vid sammankomster i akademien, presidiet, utskotten, avdelningarna och stiftelsen Lars och Astrid Albergers fond för stödandet av Sveriges försvar ska bevaras i akademiens arkiv.

3 § Avgivna och mottagna skrivelser och andra upprättade handlingar ska bevaras i akademiens arkiv.

12 KAP. ÄNDRING AV STADGARNA M.M.

1 § Beslut om ändring av dessa stadgar fattas av akademien vid två på varandra följande akademisammankomster, varefter regeringen bereds tillfälle att besluta om fastställelse.

2 § Beslut om ändring av tillämpningsföreskrifterna fattas av presidiet.

3 § Beslut om ändring av föreskrifterna för Tibellska fonden fattas av akademien vid akademisammankomst.

4 § Ändringar av akademiens stadgar eller tillämpningsföreskrifter ska publiceras på akademiens hemsida före ikraftträdande.

5 § Uppstår tvekan om tolkning av dessa stadgar hänskjuts frågan till utomstående opartisk jurist, som har tolkningsföreträde.